

Rauli Setälä

KIRJALLISUUSKATSAUS VAPAAEHTOISTOIMINNASTA JA
SEN MOTIVAATIOSTA

Hoitotyön koulutusohjelma
2016

KIRJALLISUUSKATSAUS VAPAAEHTOISTOIMINNASTA JA SEN MOTIVAATIOSTA

Setälä, Rauli
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Hoitotyön koulutusohjelma
Helmikuu 2016
Ohjaaja: Kurittu, Kristiina
Sivumäärä: 34
Liitteitä: 2

Asiasanat: vapaaehtoistoiminta, vapaaehtoistyö, motivaatio, kirjallisuuskatsaus, sisällönanalyysi

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa kirjallisuuskatsaus vapaaehtoistoiminnasta ja vapaaehtoistoimintaan johtavasta motivaatiosta. Työssä käytiin lisäksi läpi vapaaehtoistoiminnan historiaa ja avattiin keskeisimmät käsitteet. Tämä kirjallisuuskatsaus toteutettiin kuvailevan kirjallisuuskatsauksen prosessia soveltaen.

Opinnäytetyön tilasi Satakunnan ammattikorkeakoulun (SAMK) Terveys osaamisalue. Kirjallisuuskatsauksen tavoitteena oli saada tiivistetty kuvaus vapaaehtoistoiminnasta ja selvittää mitkä asiat motivoivat suomalaisia tekemään vapaaehtoistyötä.

Kirjallisuuskatsauksen aineistohaku tehtiin keväällä 2015 Finna- ja Medic- tietokannoista. Sopivat hakusanat muotoutuivat ammattikorkeakoulun kirjaston informaation avustuksella. Tiedonhaussa kohdeaineistoksi valittiin kotimaiset lähteet: kaksi asiantuntija-artikkelia, pro gradu -tutkielma, väitöskirja sekä tutkimus- että projekti-raportti. Aineisto analysoitiin sisällönanalyysillä, joka tuotti tulokset kirjallisuuskatsaukselle.

Tutkimustuloksista kävi ilmi, että vapaaehtoistoiminta on yksilön vapaaehtoista hyväntekoa. Se on yksilöllistä, riippumatonta ja altruistista auttamista. Vapaaehtoistoimintaa kuvastivat kirjallisuuskatsauksen tuloksien perusteella myös sanat yhteistyö, vapaus ja vuorovaikuttaminen. Tutkittaessa mikä motivoi ihmisiä tekemään vapaaehtoistyötä, perimmäiseksi motiiviksi selvisi hyvinvoinnin kokeminen osallistumalla vapaaehtoistoimintaan. Tuloksista selvisi myös, että ihmisillä on tarve täydentää arkeaan, he haluavat vaikuttaa ja kuulua osaksi joukkoa. Myös mielekkään tekemisen tarve oli ihmisille syy olla osana vapaaehtoistoimintaa.

Jatkotutkimushaasteena Satakunnan ammattikorkeakoulu voisi teettää kvalitatiivisen tutkimuksen sairaanhoitaja- ja terveydenhoitajaopiskelijoiden kokemuksista hoitotyön opetussuunnitelmassa olevasta vapaaehtoistyön opintojaksosta. Näin oppilaitoksella olisi mahdollisuus kehittää vapaaehtoistoiminnan osuutta hoitotyön koulutuksessa.

LITERATURE REVIEW OF TAKING PART IN VOLUNTARY WORK AND OF THE MOTIVATION FOR VOLUNTEERING

Setälä, Rauli

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Nursing

February 2016

Supervisor: Kurittu, Kristiina

Number of pages: 34

Appendices: 2

Keywords: voluntary work, motivation, literature review, content analysis

The purpose of this thesis was to produce a literature review of taking part in voluntary work and of the motivation that drives one to volunteer. In addition the history of the Finnish voluntary work has been reviewed and the most relevant terms have been defined. This literature review was carried out as a narrative literature review.

The client of this thesis was Satakunta University of Applied Sciences, faculty of health. The aim of the literature review was to get a summary of the Finnish voluntary work and find out the motives of a Finnish individual for volunteering.

The data for this review was collected from Finna- and Medic- databases during the spring of 2015. The proper keywords were selected with the guidance of an Information Specialist from the library of Tiilimäki Campus. The following domestic sources were chosen for the review: Two articles written by specialists, one Finnish Master's thesis, a doctoral dissertation, a research report and a project report. The data was analysed using the method of content analysis which produced the results for the review.

The results showed that the Finnish voluntary work stands for one's voluntary will to contribute and act beneficent. It is individual, independent, and altruistic behaviour. According to the results voluntary work was also described with words like cooperation, freedom and interaction. As for searching for one's motives to volunteer, the main reason turned out to be one's feeling of comfort via taking part in volunteering. The results also indicate that people have a need to supplement their lives with more activities, they want to have an influence on things and they want to be part of a group. Also the need for people to do something meaningful came up during the research.

As a further research Satakunta University of Applied Sciences could give a task for students to carry out a qualitative research about nursing students' experiences on voluntary work, which has become part of the curriculum of nursing. Hereby the University of Applied Sciences could have a possibility to improve the portion meant for volunteering in the education of nursing.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	VAPAAEHTOISTOIMINNAN LÄHTÖKOHDAT	6
2.1	Vapaaehtoistyö.....	6
2.2	Kolmas sektori	8
2.3	Motivaatio	9
2.4	Altruismi	10
2.5	Vapaaehtoistyö SAMKin opetussuunnitelmassa	11
3	TARCOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	12
4	TUTKIMUSMENETELMÄ JA AINEISTON KÄSITTELY	12
4.1	Kirjallisuuskatsaus	12
4.2	Sisällönanalyysi	14
5	EMPIIRINEN TOTEUTUS	15
5.1	Aineiston valintakriteerit	15
5.2	Aineiston haku	16
5.3	Aineiston kuvaus.....	18
5.4	Aineiston analysointi	20
6	TULOKSET	22
6.1	Vapaaehtoistoiminnan määritelmä	23
6.2	Vapaaehtoistyötä tekevien motiivit	24
6.3	Vapaaehtoisten motivaation havainnollistaminen	25
7	EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS	26
8	POHDINTA.....	28
8.1	Johtopäätökset.....	28
8.2	Jatkotutkimushaasteet	29
	LÄHTEET	30
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Vapaaehtoistoiminnasta keskusteltaessa saatetaan se ensimmäiseksi mieltää järjestöjen, seurakuntien ja muiden organisaatioiden välittämäksi vapaaehtoisavuksi tai –työksi. Toiminta voi olla vaikkapa tukihenkilö- tai ystävätoimintaa, asiointi- ja ulkoilutusapua, puhelinpäivystystä tai auttamista erinäisissä laitoksissa kuten vanhainkodeissa. (Rajaniemi 2009, 9.) Vapaaehtoistoiminta voidaan liittää myös termiin kolmas sektori, jolla tarkoitetaan muun muassa eri järjestöjä ja yhdistyksiä, vapaaehtoissektoria sekä voittoa tavoittelematonta toimintaa (Saukkonen 2013, 7). Tässä opinnäytetyössä vapaaehtoistoimintaa, vapaaehtoistyötä ja kolmatta sektoria käsitellään toistensa synonyymeinä.

Vapaaehtoistoimintaa on Suomessa harjoitettu jo pitkään. Ihmisille on ollut tyypillistä auttaa toinen toistaan ja hoitaa yhdessä asioita vapaaehtoisuuden periaatetta noudattaen. Vapaaehtoistoiminnan muotoja ovat olleet ja ovat edelleenkin talkootyö, naapuriavustus, vapaapalokuntatoiminta, järjestötyöskentely, kerhotoiminta, sairaan ja vammaisen auttaminen sekä diakoniatyö. 2000-luvun alusta lähtien voidaan tarkastella suomalaista yhteiskuntaa vapaaehtoisten antaman työpanoksen näkökulmasta. Harju (2004) on kirjoittanut, kuinka yhteiskuntamme ei pärjäisi tällaisenaan ilman vapaaehtoisia. Hänen mukaansa kansalaisten elämä saattaisi olla sisällöltään köyhempää ja elämänlaatu kehnompaa ilman yhteyttä vapaaehtoistyöskentelyyn toisten hyväksi. Työn teoreettisessa osassa käydään tarkemmin läpi vapaaehtoistoiminnan historiaa ja avataan keskeisimmät käsitteet. (Harju 2004.)

Opinnäytetyön tilaajana on Satakunnan ammattikorkeakoulun (SAMK) Terveys -osaamisalue. Opinnäytetyön aihe on muotoutunut tilaajan toiveiden mukaan ja tarkoituksena on tuottaa kirjallisuuskatsaus vapaaehtoistoiminnasta ja vapaaehtoistoimintaan johtavasta motivaatiosta. Aiheen taustalla on hoitotyön ammatin perusteiden opintojakso, joka sisältää vapaaehtoistyön osuuden. Kyseisen opintojakson aikana hoitotyön opiskelija suorittaa 60 tuntia harjoittelua järjestötyössä (SAMKin SoleOP-Sin www-sivut 2015). Opinnäytetyö toimii jatkoa ajatellen kipinä mahdolisille uusille opinnäytetöille edellä mainitun opintojakson kehittämistä varten.

2 VAPAAEHTOISTOIMINNAN LÄHTÖKOHDAT

2.1 Vapaaehtoistyö

Vapaaehtoistyölle ja vapaaehtoistoiminnalle on vaikeaa antaa yksiselitteistä määritelmää. Euroopan komissio määritteli vuonna 2011 kansainvälisen vapaaehtoistoiminnan teemavuotena vapaaehtoistyön tarkoittavan kaikkea vapaaehtoista toimintaa, joka voi olla virallista, vapaamuotoista tai epävirallista ja jota toteutetaan henkilön omasta vapaasta tahdosta ja harkinnasta, oman motivaation perusteella ja ilman ansaitsemistarkoitusta. Vapaaehtoistyöntekijät ovat henkilöitä, jotka esimerkiksi sairaalamaailmassa lahjoittavat työnsä laitoksen hyväksi. (MeSHin www-sivut 2010.)

Valliluodon (2014, 13) mukaan useissa tutkimuksissa ja julkaisuissa vapaaehtoistyötä ja vapaaehtoistoimintaa käytetään toistensa synonyymeinä. Vapaaehtoistyötä voidaan kuvailla toiminnaksi, johon henkilö ottaa osaa omasta tahdostaan ottamatta palkkaa vastaan tehdystä työstä. Vapaaehtoistyö saattaa konkreettisemmin viitata vapaaehtoiisiin työtehtäviin ja olla suunnitellumpaa sekä tiukemmin organisoitua toimintaa kun taas vapaaehtoistoiminnan on esitetty olevan vapaamuotoisempaa ja perustuvan sosiaaliseen pääomaan (Valliluoto 2014, 14).

Vapaaehtoistoimintaan voi ryhtyä kuka tahansa, sillä se ei edellytä yksilöltä erityisosaamista. Toimintaan osallistuminen on arvokasta yhteisen tavoitteen tai hyötyjen saavuttamisesta riippumatta. Vapaaehtoisuus voi siis olla maallikkoauttamista, jolloin yksilö sitoutuu vapaasta tahdosta ja toiminnasta tulee selviytyä pelkästään tavallisen ihmisen tietotaidolla. (Mykkänen & Hänninen 2007,5.)

Vapaaehtoistoimintaa on Suomessa harjoitettu pitkään läpi historian. Ihmisille on ollut tyypillistä auttaa toinen toistaan ja hoitaa yhdessä asioita vapaaehtoisuuden periaatetta noudattaen. Vapaaehtoistoiminnan muotoja ovat olleet ja ovat edelleenkin talkootyö, naapuriavustus, vapaapalokuntatoiminta, järjestötyöskentely, kerhotoiminta, sairaan ja vammaisen auttaminen sekä diakoniatyö. (Harju 2004.)

1800-luvulla yhteiskunnan kyvyttömyys vastata vallitsemiin ongelmiin omilla resursseillaan synnytti kansalaisliikkeitä (Tuomainen 2011,11). Ensimmäinen kansa-

laisjärjestäytymisestä kertova merkki oli rouvasväenyhdistysten perustaminen. Näitä yhdistyksiä perustettiin enimmäkseen 1800-luvun puolivälissä ja niiden tehtävänä oli köyhäin avustaminen. (Lehtinen 1997,1.) Nimenomainen vapaaehtoistoiminta itsessään on lähtenyt säätyläisnaisten tekemästä avustustyöstä, joka suunnattiin turvattomia lapsia varten sekä köyhien perheiden vaimojen tukemiseen (Tuomainen 2011,11).

Ensimmäiset sosiaali- ja terveysjärjestöt perustettiin 1800-luvun lopulla. Yhdistyksien tarkoitus oli auttaa vaikeimmassa tilanteessa olevia ja eritoten ulkopuolisesta syystä vaikeaan tilanteeseen päätyneitä kansalaisia. Vanhimpiin suomalaisiin järjestöihin kuuluvat Suomen Punainen risti (1877), Skyddsföreningen för Sinnesjukaturvayhdistys mielenvikaisille, nyttemmin Suomen Mielenterveysseura (1887) sekä Keuhkovammaliitto eli nykyinen Hengitysliitto HELI (1907). Lisäksi Suomeen rantautui kristillisiä hyväntekeväisyysjärjestöjä, kuten Nuorten Naisten Kristillinen Yhdistys (1896) ja Pelastusarmeija (1889). (Harju 2007,186.)

Ennen viime sotaa ja sen jälkeen nousi esiin uusia merkittäviä kolmannen sektorin järjestöjä. Esimerkiksi Mannerheimin Lastensuojeluliitto perustettiin vuonna 1920 ja Näkövammaisten Keskusliitto vuonna 1928. Sotien jälkeen syntyi lisää vapaaehtoisjärjestöjä kuten Lastensuojelun Keskusliitto, Suomen Syöpäyhdistys, Kuulohuolto-liitto ja Invalidiliitto. (Harju 2007, 188.) Salmen (2014) mukaan historiallisesti merkittävimpänä kolmannen sektorin toimintana voidaan pitää Mannerheimin Lastensuojeluliiton aloittamaa lasten neuvolatoimintaa, jota oli harjoitettu jo kaksi vuosikymmentä ennen vuoden 1944 virallista lakiasetusta neuvolatoiminnan säätämisestä.

1950-luvun lopulta eteenpäin elintason nousu sekä tekniikan kehitys muuttivat Suomea modernimpaan suuntaan. Tällöin kansalaisilla ei jäänyt yhtä paljon aikaa osallistua vapaaehtoistoimintaan järjestöissä kuin ennen. 1970-luvulle tultaessa yhteiskunnallinen järjestötyö oli Suomessa jo paljon vilkkaampaa ja moninaisempaa. Tällöin kansanliikkeiden aika alkoi jäädä taakse ja siirryttiin kansalaisjärjestöjen aikakauteen. Järjestöt saivat noususuhdanteessa valtionavustusta, palkattujen henkilöiden määrä kasvoi järjestöissä ja yhteiskunnallinen järjestötoiminta kukoisti, mikä synnytti Suomessa järjestöbyrokraattisuuden kauden. Tämä kausi on jatkunut onnistuneesti aina 2000-luvulle asti. (Harju 2007, 188–189.)

2.2 Kolmas sektori

Kolmas sektori voidaan käsittää julkisen sektorin, yksityisen liiketoiminnan ja kotitaloussektorin väliin jääväksi alueeksi (Saukkonen 2013, 7). Kolmannen sektorin käsitteellä kyetään usein erottamaan voittoa tavoittelematon järjestötyö yksityisen sektorin ja julkisen sektorin toimijoista omaksi kokonaisuudekseen (Valliluoto 2014, 16). Tämä yhteiskuntaelämän erottelu neljään eri sektoriin perustuu ajatukseen, että sektorit toimivat itsenäisinä sosiaalisen todellisuuden alueina. Kaikki sektorit toimivat omalla erityisellä logiikallaan ja yleisimmin niillä viitataan yhteiskuntaelämän alueiden järjestäytyneisyyteen erilaisiksi rakenteiksi kuten säätiöiksi sekä järjestöiksi. Nämä järjestöt voivat olla erilaisia olemassa olevia kansalaisten perustamia yhdistyksiä, kuten esimerkiksi seurakuntia, urheiluseuroja tai avustussäätiöitä. (Konttinen 2015.)

Suomalaisten vapaaehtoistoimintaa kuvataan pohjoismaisella mallilla, jossa tyypillisesti järjestöt toimivat vuorovaikuttamalla kuntien ja valtion tahojen kanssa etenkin hyvinvointipalveluiden alueella (Matthies 2006, 123). Kolmannen sektorin järjestöt voivat olla hyvinkin erilaisia, sillä on olemassa järjestöjä, joissa toimintaa harjoitetaan vapaaehtoisesti maallikoiden voimin, kun taas joissain järjestöissä toimii työsuhteeseen palkattuja ammattilaisia, omien alojensa asiantuntijoita. Kolmannella sektorilla osa järjestöistä toimii perin läheisenä osana julkista palvelutuotantoa ja osalla näistä organisaatioista onkin yritysmäisen toiminnan piirteitä palveluissaan. (Koivisto ym. 2010, 13.)

Viime vuosikymmenten yhteiskunnalliset muutokset vaikuttavat omalla tavallaan kolmannen sektorin systeemiseen rooliin. Esimerkkejä tällaisista huomattavista muutoksista ovat globalisaatio ja kansainvälistyminen, yhteiskunnan monimuotoistuminen, kulutustottumusten muuttuminen sekä tieto- että viestintäteknologian kehittyminen. Kolmas sektori on päässyt laajentumaan elintason nousun sekä yksilön lisääntyneen vapaa-ajan ansiosta. (Koivisto ym. 2010, 14.)

2.3 Motivaatio

Motivaatiota on määritelty muun muassa mielenlaaduksi, energiaksi ja sen suunnaksi, tavoitteiden synnyttämäksi toiminnaksi, tarpeisiin perustuvaksi tai prosessiksi sisältäen erilaisia valintoja (Ahl 2007, 140). Lehtisen, Kuusisen ja Vauraan (2007, 177) mukaan motivaatiolla on ihmisen toiminnassa ainakin viisi ulottuvuutta: se vaikuttaa mihin toimintaan ihminen päättää ryhtyä, miten määrätietoisesti hän toimintaan ryhtyy, millä intensiteetillä hän suorittaa kyseistä toimintaa ja kuinka hän siihen keskittyy, sekä niihin tunteisiin, joita toimija kokee yksilöllisesti prosessin aikana. Medical Subject Headings (2010) kuvaa motivaatiolla sellaisia tekijöitä, joiden vuoksi yksilö käyttäytyy ja toimii päämäärätietoisesti tai henkisesti tyydyttävällä tavalla. Motivaatioon voivat vaikuttaa psykologiset viestit tai ulkoiset ärsykkeet.

Motivaatiota voidaan tarkastella erikseen sisäisinä ja ulkoisina tekijöinä. Vapaaehtoistyöntekijät näyttävät usein olevan sisäisesti motivoituneita. Tällöin he kokevat tyytyväisyyttä itse tekemisestä sekä sen tuottamasta ilosta, mutta eivät niinkään ulkoisista palkkioista. Sisäiset motivaatiotekijät liittyvät oman minän toteuttamiseen ja kehittämiseen sekä pätemisen tarpeisiin. Henkilö, joka on sisäisesti motivoitunut, haluaa oppia uutta ja kehittyä siinä mitä tekee – hän haluaa myös tehdä jotain merkittävää. Ulkoisia motivaatiotekijöitä ovat kannustus, palaute sekä ulkopuolinen tuki ja mahdollisuudet osallistua. Ulkoisten tekijöiden vaikutus on tosin lyhytaikaisempi, siinä missä sisäiset motivaatiotekijät ovat kestävämpiä. Ulkoisia tekijöitä on siis syytä vahvistaa useammin, kuten antaa palautetta jatkuvasti. (Laimio & Välimäki 2011, 22.)

Viitala (2007, 159) puolestaan käsittää motivaation yksilöstä kumpuavaksi voimaksi, joka ohjaa tämän toimintaa, auttaa ryhtymään toimeen sekä ylläpitämään toimintaa. Lisäksi olennaista motivaatiolle ovat tavoitteellisuus ja vapaaehtoisuus toimintaa kohtaan. Motivaation kantasana on motiivi. Motiivilla viitataan usein haluihin, vieteihin, tarpeisiin, sisäkkäisiin yllykkeisiin kuin myös palkkioihin ja rangaistuksiin. Motiivit toimivat täten yksilön käyttäytymisen muovaajina ja ylläpitäjinä. (Ruohotie & Honka 1999, 34.) Motivaation voi nähdä siis koostuvan motiiveista. Tässä opinäytetyössä korostuvat vapaaehtoistyöntekijöiden motiivit.

2.4 Altruismi

Altruismi on toisen huomioon ottavaa käyttäytymistä. Altruismi määritellään eritoten auttamiseen liittyviksi yksittäisiksi teoiksi ja sosiaalisiksi toiminnaksi (Pessi & Saari 2011, 10.) Altruismi on toimintaa toisen tai toisten ihmisten puolesta, jolloin toiminnassa toisten hyvinvointi on perimmäinen tavoite. Usein toimija pyrkii tavoitteellisesti autettavan hyvään (Flescher & Worthen 2007, 238.) Altruisti on henkilö, joka auttaa muita ihmisiä pyyteettömästi. Hän tekee niin omasta tahdostaan ilman oman edun tavoittelua ja ilman odotusta vastavuoroisesta avusta. (Hyytinen 2009.) American Psychological Association (2010) taas määrittelee altruismin yksilön taipumukseksi huolehtia muista henkilöistä ja ottaa heidät huomioon ollessaan itse egoismin tai itsekeskeisyyden vastakohtana, ja tällä saattaa olla hänen toimintaansa motivoiva vaikutus.

Altruismi voidaan käsittää myös synonyymiksi auttamiselle. Altruismi voi lisätä niin altruistin kuin vastaanottajan hyvinvointia vaihtosuhteen tavoin (Pessi & Saari 2008, 25). Altruistisilla eli pyyteettömillä ja epäitsekkäillä tunteilla sekä käyttäytymisellä on havaittu positiivinen vaikutus yksilön fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen. Onnellisuus, hyvinvointi sekä terveys ja pitkäikäisyys on vahvasti yhdistetty ihmisiin, jotka ovat ystävällisiä, hyväsydämisiksi ja myötätuntoisiksi tunnetasolla ja omassa toiminnassaan. Tämä yhteys pysyy ennallaan niin kauan, kun yksilö ei koe olevansa ylikuormittunut tehtävissään. (Post 2005, 66.)

Altruistista käyttäytymistä voidaan psykologien mukaan selittää ihmisen persoonallisuuspiirteillä. Henkilöt, jotka ovat todella empaattisia, ovat muita altruistisempia. Voidaan myös ajatella, että ihmisille on oman elämänsä kehittyneen kognitiivisia rakenteita, jotka luotsaavat näitä käyttäytymään altruistisesti. On myös mahdollista, että halu auttaa toista ei synny motivaatioista eikä yksilön moraalista valinnasta, vaan hän kokee altruistisen toiminnan ainoana mahdollisuutena tilanteen tullessa eteen. (Scott & Seglow 2007, 22–25.)

2.5 Vapaaehtoistyö SAMKin opetussuunnitelmassa

Vapaaehtoistyö on vuoden 2013 syksystä lähtien sisältynyt Satakunnan ammattikorkeakoulun hoitotyön perusopintojen kokonaisuuteen. Opintojaksolla sairaanhoitajaopiskelijat osallistuvat muun muassa vapaaehtoistyö-aiheisille luennoille, heille kerrotaan oman alansa tulevaisuusajattelusta ja he suorittavat 60 tuntia vapaaehtoistyötä järjestössä. Opiskelija työstää lisäksi vapaaehtoistyön harjoittelun aikana asianmukaisia tehtäviä, joiden tuloksia reflektoidaan harjoittelun jälkeen. Opiskelija osaa opintojakson suoritettuaan kohdata erilaisia asiakkaita sekä potilaita ja kykenee kehittämään omaa ammatillista vuorovaikutustaan toimiessaan eri yhteisöissä. Opiskelija osaa opintojakson jälkeen myös tehdä yhteistyötä eri vapaaehtoisjärjestöjen kanssa, kolmatta sektoria unohtamatta. (SAMKin SoleOPSin [www-sivut](#) 2015.)

Hoitotyön opiskelijat asetetaan erilaisten haasteiden eteen koulutuksen vapaaehtoistyön osuudessa. Nuori opiskelija voi olla monella tapaa uuden tilanteen edessä, kun jo alkuvaiheessa opintoja harjoitellaan itsenäistä työskentelyä. Suuri haaste hoitotyön opiskelijalle on ajan hallinta opintojaksolla, sillä hänen tulee onnistuneesti sijoittaa järjestössä työskenteleminen muun opiskelun rinnalle neuvottelemalla yhteistyökumppanin kanssa muun muassa aikatauluista. (Myllymaa, 2015.)

Hartikaisen (2009, 21) mukaan Suomen valtion siirrettyä kunnille enemmän vastuuta hyvinvointipalveluiden järjestämisestä näiden taloudellisten edellytykset eivät ole lisääntyneet samassa suhteessa. Siksi kunnat ovat hankkineet palveluja ulkoistamalla niitä yksityiseltä sekä kolmannelta sektorilta. Tällöin kansalaisjärjestöt ja vapaaehtoistyötä tarjoavat tahot ovat nostaneet asemaansa turvaamaan palveluiden saatavuutta. Tätä hyvinvointiyhteiskunnan säilymistä tukevat Myllymaan (2015) mukaan myös ammattikorkeakoulut, jotka pyrkivät omalla osuudellaan vastaamaan kansalaisyhteiskunnan eli vapaaehtoisena toimimisen kasvavaan asemaan. SAMKissa on päätetty varmistaa hoitotyön ammattiin valmistuvien saavan kattavan käsityksen järjestöjen ja vapaaehtoisuuden tärkeydestä heidän oman työnsä ohella tulevina vuosina. Tulevat ammatillaiset ovat myös vapaaehtoistoiminnalle arvokas voimavara niin työelämänsä aikana kuin siitä pois jäätyään.

3 TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa kirjallisuuskatsaus vapaaehtoistoiminnasta ja vapaaehtoistoimintaan johtavasta motivaatiosta. Opinnäytetyön tavoitteena on saada tiivistetty kuvaus vapaaehtoistoiminnasta ja selvittää mitkä asiat motivoivat suomalaisia tekemään vapaaehtoistyötä. Opinnäytetyö dokumentoidaan niin, että muiden aihetta tutkivien on mahdollista suorittaa tiedonhaku uudestaan ja saavuttaa samat tulokset.

Tutkimuskysymykset ovat:

- 1) Mitä vapaaehtoistoiminta on?
- 2) Mikä motivoi ihmisiä tekemään vapaaehtoistyötä?

4 TUTKIMUSMENETELMÄ JA AINEISTON KÄSITTELY

4.1 Kirjallisuuskatsaus

Yhteiskunnassamme tutkittua tietoa esiintyy yhä enemmän ja tiedon yhtenäistäminen irrallisista tutkimuksista on tärkeää. Johanssonin (2007, 3) mukaan kirjallisuuskatsauksilla pystytään paremmin hahmottamaan aikaisemmin tehtyjen tutkimuksien kokonaisuutta. Tällöin tutkija voi kerätä oman kohdealueensa tutkimuksista tietoa yhteen, jotta tiedon löytää jatkossa helpommin ja eheämmin jäsennettynä. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2013, 97).

Kirjallisuuskatsauksella tarkoitetaan tietyn aihepiirin kirjallisuuteen perehtymistä tai edellä mainitun työskentelyn dokumentoitua tulosta. Kirjallisuuskatsausta voidaan käyttää työkaluna aiemman tiedon jäsentämiseen ja se on tutkimuksella tuotetun tiedon kriittinen arviointimenetelmä. (Coughlan ym. 2013, 2-3.) Kirjallisuuskatsauksen avulla julkaistu tieto voidaan tiivistää lukijalle helpommin sisäistettäväksi. Viime vuosikymmeninä kirjallisuuskatsausten hyödyntäminen hoitotieteessä ja muussa ter-

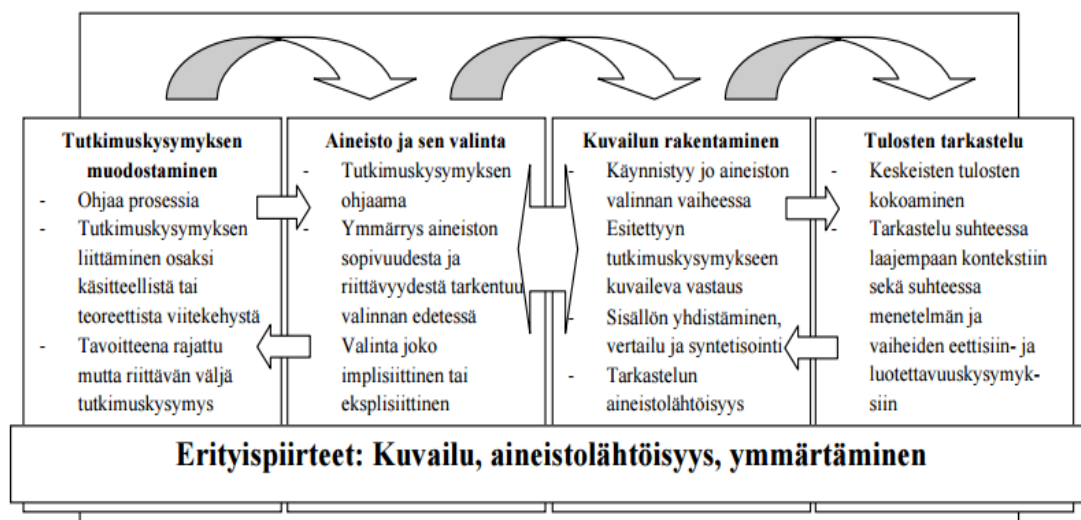
veystieteellisessä tutkimuksessa on monipuolistunut ja vakiinnuttanut asemansa. (Kangasniemi ym. 2013, 291.)

Hartin (2006, 27) mukaan kirjallisuuskatsaus mahdollistaa tutkittavasta aiheesta aiemmin tehtyjen tutkimusten tarkastelemisen ja saattaa herättää uusia erilaisia näkökulmia. Kirjallisuuskatsausta suunnitellessa tulee varmistaa, että aiheesta on olemassa aiemmin tutkittua tietoa riittävästi. Kun tutkija on muodostanut tutkimusongelmansa, hän kokoaa ongelmaan täsmäävän aineiston analysoidakseen sen (Leino-Kilpi 2007, 2). Tutkijan tulee suorittaa tiedonhaku sopivalla rajauksella ja harkita mitkä tietokannat sekä lähteet otetaan mukaan tutkimukseen.

Tässä opinnäytetyössä käytetään tutkimusmenetelmänä kirjallisuuskatsausta, joka toteutetaan kuvailevan kirjallisuuskatsauksen menetelmää soveltaen. Kuvailevalla kirjallisuuskatsauksella on vaihtelevia tulkintoja. Se on tieteellistä tutkimusta, jonka tarkoituksena on Kangasniemen ym. (2013, 293) mukaan kuvata tutkittavaksi valittu ilmiö teoreettisesta tai kontekstuaalisesta näkökulmasta perustellusti tietyllä rajauksella ja jäsenyyksellä pohjautuen valittuun kirjallisuuteen.

Kuvailevaa kirjallisuuskatsausta voidaan Salmisen (2011, 6) mukaan pitää yhtenä käytetyimmistä kirjallisuuskatsauksen perustyypeistä. Tällainen kirjallisuuskatsauksen tyyppi käsitetään yleiskatsaukseksi, jolle ei ole ominaista tiukat, saati tarkat säännöt. Täten käyttöön voidaan valita laajoja aineistoja eivätkä metodiset säännöt rajaa aineiston valintaa. Tutkimuskysymykset ovat kuvailevassa kirjallisuuskatsauksessa väljempiä kuin systemaattisissa katsauksissa tai meta-analyyseissä. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus on oma itsenäinen tutkimusmetodinsa, mutta tarjoaa myös uusia ilmiöitä systemaattisten kirjallisuuskatsausten tutkittavaksi (Salminen 2011, 6).

Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen voidaan ajatella rakentuvan neljästä eri vaiheesta (Kuvio 1.) Kangasniemen ym. (2013, 294) mukaan ensin muodostetaan tutkimuskysymys, sitten valitaan aineisto ja työestetään siitä kuvailu lukijalle. Lopuksi tarkastellaan tutkimuksen tuottamia tuloksia ja pohditaan niiden luotettavuutta. Prosessina kuvaileva kirjallisuuskatsaus tuottaa lopulta tekijänsä näköisen lopputuloksen ja sopii tutkimustyyppinä myös laajemmille aineistoille (Salminen 2011, 6–7).

Kuvio 1. Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen vaiheet ja erityispiirteet. (Kangasniemi ym. 2013, 294)

4.2 Sisällönanalyysi

Tämän kirjallisuuskatsauksen aineiston analysoinnissa käytettiin sisällönanalyysia, joka on erilaisten laadullisten tutkimusten perinteinen analyysimenetelmä. Sisällönanalyysissa tarkoituksena on käydä aineistoa läpi tiivistämällä, jolloin tutkittavaa ilmiötä voidaan kuvailla yleistävästi kiteytetymin. Kohdeaineiston sisällönanalyysissa tuloksena saadaan käsiteluokituksia, erilaisia malleja tai käsitekarttoja. Tällöin analyysilla on mahdollista havainnollistaa yhteyksiä ja suhteita tutkittavien ilmiöiden välillä. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2013, 134.) Sisällönanalyysia voidaan tehdä induktiivisesti eli aineistolähtöisesti, tai deduktiivisesti eli teorialähtöisesti (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2013, 135). Tässä opinnäytetyössä sisällönanalyysi suoritettiin aineistolähtöisesti käymällä lähdeaineisto läpi tutkimuskysymyksen avulla.

5 EMPIIRINEN TOTEUTUS

Tätä opinnäytetyötä on alun perin lähdetty työstämään kirjallisuuskatsauksena, joka olisi keskittynyt toisen tutkimuskysymyksensä nojalla selvittämään mitkä tekijät motivoivat ihmisiä vapaaehtoistoimintaan hoitoalan vanhustyössä. Tähän tutkimuskysymykseen vastaavan kohdeaineiston keräämisen jälkeen havaittiin, että kirjallisuuskatsauksen tuloksista tulisi suppeahkoja vanhustyön ollessa aiheen rajauksena. Täten opinnäytetyön tilaajan ehdotuksesta edellä mainittu tutkimuskysymys muutettiin nykyiseen muotoonsa ja kirjallisuuskatsaus saatiin toteutettua.

5.1 Aineiston valintakriteerit

Ennen kirjallisuuskatsauksen aineiston hakua tuli luoda kriteerit tutkimusten ja muiden lähteiden sisäännotolle sekä poissulkemiselle. Nämä valintakriteerit esitetään taulukossa 1. Aineiston tuli olla suomalaista alkuperää ja julkaisuajankohta vuosilta 2008–2014. Lähteiksi kelpuutettiin joko asiantuntija-artikkeleita tai vähintään pro gradu -tasoisia tutkimuksia sekä niiden sisällön piti vastata toiseen tutkimuskysymyksistä tai molempiin niistä. Valintakriteereihin ei erikseen päätetty määritellä erityistä vapaaehtoistyöntekijöiden ryhmää eikä vapaaehtoisten henkilöiden taustoilla koettu olevan merkitystä tässä kirjallisuuskatsauksessa. Ulkomaisia tutkimuksia sekä oppikirjoiksi tarkoitettuja teoksia ei kirjallisuuskatsauksen analyysiin hyväksytty.

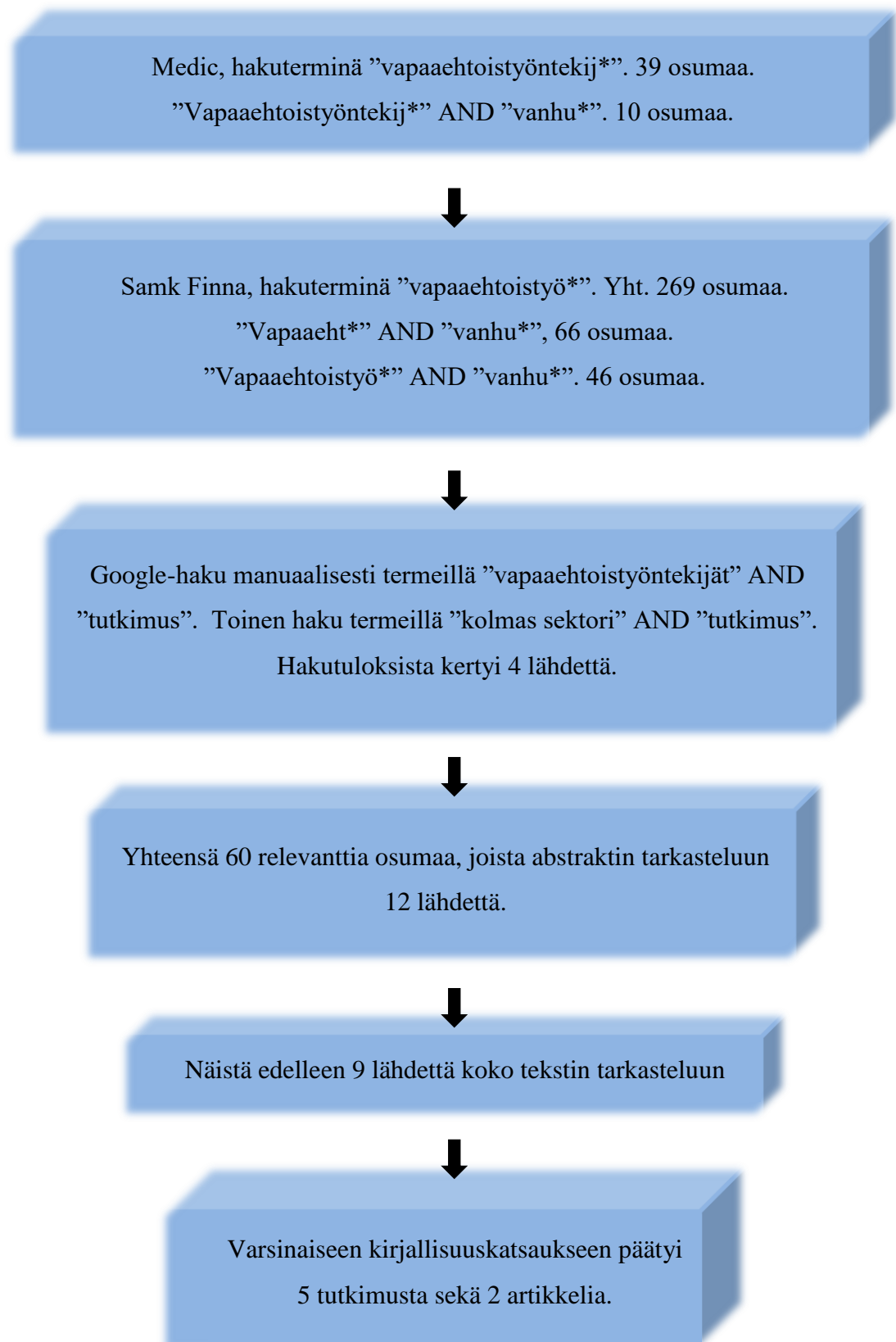
Taulukko 1. Tutkimusten sisäänotto- ja poissulkukriteerit

Sisäänottokriteerit:	Poissulkukriteerit:
Aineiston kieli: Suomi	Ulkomainen tutkimus
Aineisto julkaistu vuosina 2008-2014	Oppikirja tai muu opetusmateriaali
Asiantuntija-artikkeli tai vähintään pro gradu -tasoinen tutkimus	
Vapaaehtoistoiminnan määritelmä ja/tai Vapaaehtoistyöntekijöiden motiivit vanhustyössä	

5.2 Aineiston haku

Tähän kirjallisuuskatsaukseen käytettiin terveystieteellistä Medic-tietokantaa ja SAMKin paikallista Finna-hakupalvelua, joka on osa laajempaa kansallista kokoelmatietokanta Finnaa. Lisänä käytettiin myös hakukone Googlea, jonka kanssa pyrittiin noudattamaan tarkkaa lähdekriittisyyttä hakutuloksien ollessa määrältään mittavia ja ajoittain aiheesta poikkeavia. Tiedonhaku tehtiin keväällä 2015.

Hakutermeinä Medic-tietokannassa käytettiin vapaaehtoistyöntekijä* AND vanhu*. SAMK Finna-tietokannassa vaihdeltiin hakutermejä vapaaehtoistyö*, vapaaht* AND vanhu* ja viimeisimpänä vapaaehtoistyö* AND vanhu*. Manuaalisessa Google-haussa käytettiin lisäksi hakusanoja ”vapaaehtoistyöntekijät” AND ”tutkimus”. Toisessa haussa termeinä olivat ”kolmas sektori” AND ”tutkimus”. Hakusanat muotoutuivat Tillimäen kampuksen informaation avustuksella, jolloin myös saatiin varmistus hakusanojen asianmukaisuudesta sekä hakutuloksien luotettavuudesta. Tiedonhakua on havainnollistettu kuviossa 2.

Kuvio 2. Tiedonhakuprosessi.

5.3 Aineiston kuvaus

Kirjallisuuskatsaukseen valittu vapaaehtoistoimintaan, vapaaehtoistyöhön ja kolmannen sektoriin keskittyvä aineisto sisältää lähes kaikissa lähteissä myös hoitoalan vanhustyöhön liittyvää tutkimusta. Tutkimuksissa vapaaehtoiset olivat taustoiltaan useimmiten aktiivisia eläkeikäisiä, joiden motiiveja ja syitä tehdä vapaaehtoistyötä vanhustyön parissa oli selvitetty kyselyin ja haastatteluin. Valituissa tutkimuksissa ja artikkeleissa oli myös määritelty vapaaehtoistoiminnan ja sen synonyymien käsitteet, jotta lukija käsittää paremmin itse tutkimuskontekstin ja muut olosuhteet. Katsaukseen valittujen lähteiden tekijät, tarkoitus, aineistotyyppit ja keskeiset tulokset on havainnollistettu pääpiirteittäin taulukossa 2.

Taulukko 2. Kirjallisuuskatsaukseen valittu tutkimusaineisto

Lähdemateriaali	Tarkoitus	Aineistotyyppi	Keskeiset tulokset
Salmi, T.T. 2014. Kolmannen sektorin toiminta-alue laajenee	Selvittää kolmannen sektorin nousevaa merkitystä Suomen terveydenhuollossa.	Asiantuntija-artikkeli.	Kolmannen sektorin käsitteen määrittely sekä konkretisointi esimerkkien avulla.
Haarni, I. 2009. Pitää lähteä liikkeelle - aktiivisten eläkeikäisten selityksiä kansalais- ja vapaaehtoistoimintaan osallistumiselle	Selvittää aktiivisten eläkeikäisten syitä olla osana vapaaehtoistoimintaa.	Tutkimusartikkeli, jonka aineistona kvalitatiiviset haastattelut etnografisen tutkimuksen osana kerättynä. Haastattelut (n=35)	Aikaisempi aktiivisuus, elämäntilanteen muutos sekä omasta terveydestä ja hyvinvoinnista huolehtimisen tarve saivat henkilön tekemään vapaaehtoistyötä.
Rajaniemi, J. 2009. Mielekkäästi vapaaehtoistoiminnassa – Tuloksia kyselystä järjestöjen ikääntyneille jäsenille	Kartoittaa ikäihmisten aktiivisuutta osallistua järjestötoimintaan sekä vapaaehtoistyöhön ja saada yleiskuva syille osallistua.	Kvantitatiivisen kyselytutkimuksen tulosraportti. Aineistonkeruu postikyselyllä (n=385)	Syinä osallistumiselle oman toimintakyvyn ylläpito sekä halu olla hyödyksi muille. Vapaaehtoistoiminnalla ei nähtävissä selkeitä rajoja.
Colliander, J. 2009. Suomalaisten saattohoitokotien vapaaehtoistyöntekijöiden taustoja, voimavaroja, työhyvinvointia ja toimeen sitoutumista.	Kartoittaa saattohoitokotien vapaaehtoistyöntekijöiden taustoja, voimavaroja, työhyvinvointia ja toimeen sitoutumista.	Pro gradu -tutkielma, jonka tutkimus suoritettu kvantitatiivisena poikkileikkauskyselynä strukturoidulla lomakkeella. (n=107)	Tutkittavien saattohoitokotien vapaaehtoisista enemmistö naisia. Halu jatkaa vapaaehtoistyötä oli melko tai erittäin suuri valtaosalla. Työhyvinvointi koettiin melko tai erittäin hyväksi.
Hartikainen, A. 2009. Vapaaehtoiset vuodeosastolla: Etnografinen tutkimus vanhusten ja vapaaehtoisten kohtaamisesta	Selvittää miten vapaaehtoistyö toteutuu vuodeosastolla, millaista vapaaehtoisten ja vanhusten vuorovaikutus on sekä mitä työ merkitsee kummallekin osapuolelle.	Sosiaalipolitiikan väitöskirja, etnografisella metodilla tehty kvalitatiivinen tutkimus. Havainnointi-, haastattelu-, sekä dokumenttiaineisto. (n=9)	Vapaaehtoiset järjestävät ja tuovat monenlaista aktiviteettia sekä sosiaalisuutta potilaiden arkeen. Vapaaehtoistyö osoittautuu merkittäväksi voimavaraksi vanhustyössä.
Utriainen, J. 2011. Vapaaehtoisuus vanhus-tenhuollon voimavarana	Parantaa ikäihmisten elämänlaatua ja saada vapaaehtoistoiminta vanhus-tenhuollon konkreettiseksi lisäavuksi.	Osaaja-projektin lopputuotos. Projektityöryhmän tulosten julkaisu.	Vapaaehtoistyötä organisoitiin paremmin, se saatiin näkyvämmäksi sekä sen toiminnan rakenteen ja sisällön tiedottamista parannettiin.

5.4 Aineiston analysointi

Kirjallisuuskatsauksen aineisto käytiin läpi aineistolähtöisellä eli induktiivisella sisällönanalyysillä. Kankkusen & Vehviläinen-Julkusen (2013, 167) mukaan induktiivisessa sisällönanalyysissä termejä tulee ryhmitellä riippuen siitä mikä niiden teoreettinen merkitys on. Menetelmässä on kyse siis aineistolähtöisestä päättelystä, jota ohjaa tutkimusta varten erikseen laadittu tutkimuskysymys.

Kankkusen & Vehviläinen-Julkusen (2013, 166) mukaan sisällönanalyysi koostuu seuraavista viidestä eri vaiheesta:

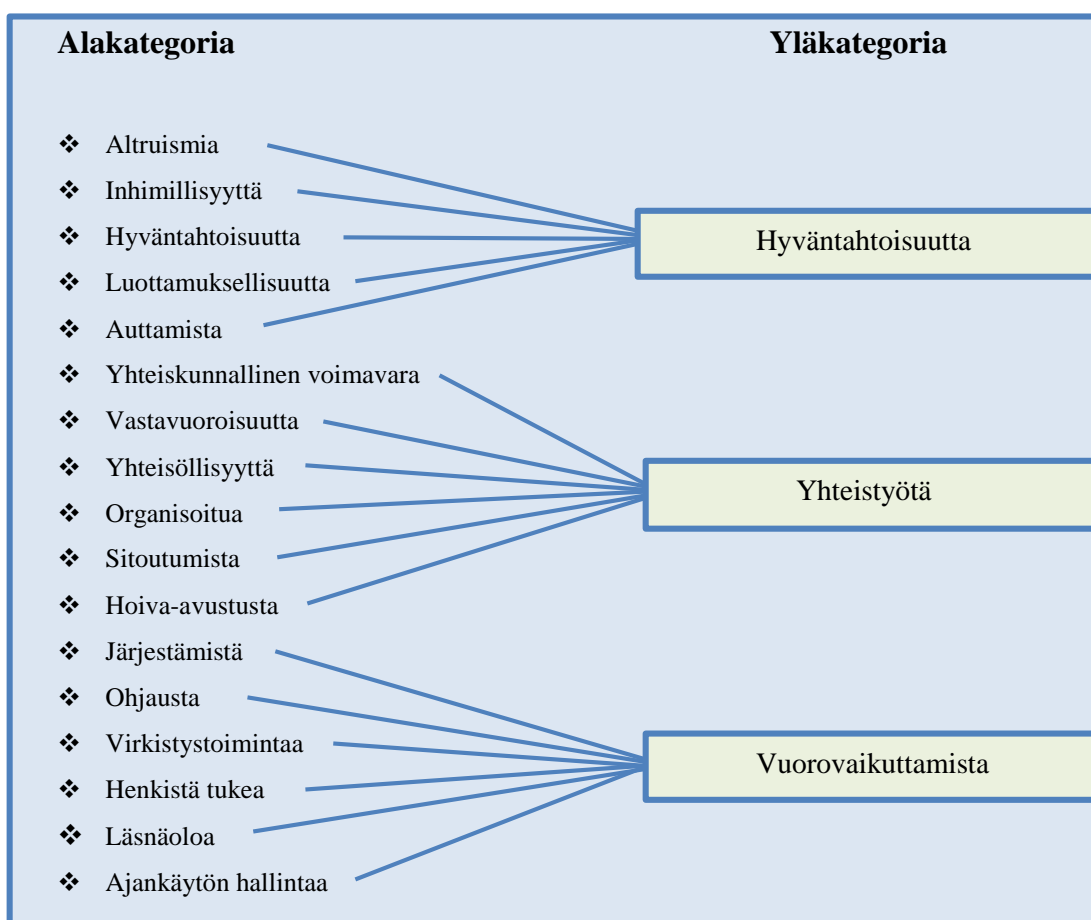
- Analyysiyksikön valinta
- Aineistoon tutustuminen
- Aineiston pelkistäminen
- Aineiston luokittelu ja tulkinta
- Luotettavuuden arviointi

Ennen analyysiin ryhtymistä tutkijan tulee siis valita analyysiyksikkö, kuten esimerkiksi jokin sana, lause, osa lausetta tai useista lauseista koostuva ajatuskokonaisuus (Tuomi & Sarajärvi 2009, 110). Tässä opinnäytetyössä analyysiyksiköksi valittiin kaikki ajatuskokonaisuudet, jotka vastaisivat suoraan opinnäytetyön ennalta määritettyihin tutkimuskysymyksiin, eli ”mitä vapaaehtoistoiminta on?” sekä ”mikä motivoi ihmisiä tekemään vapaaehtoistyötä?”

Seuraavaksi tutustuttiin tarkemmin valittuun aineistoon lukemalla tekstit huolellisesti läpi. Tällöin tekstistä alleviivattiin tutkimuskysymykseen vastaavia osia ja etsittiin samaa tarkoittavia alkuperäisilmaisuja. Kun aineisto oli lähde kerrallaan käyty läpi, alettiin näitä analyysikohteiden alkuperäisilmaisuja kerätä sekä pelkistää yksinkertaisemmiksi. Tätä analyysin osuutta kutsutaan redusoinniksi, jossa aineistosta suodetaan tutkimuksen kannalta tarpeeton osuus pois. Redusoinnilla voidaan tarkoittaa myös informaation tiivistämistä tai sen pilkkomista pienempiin osuuksiin. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 109.)

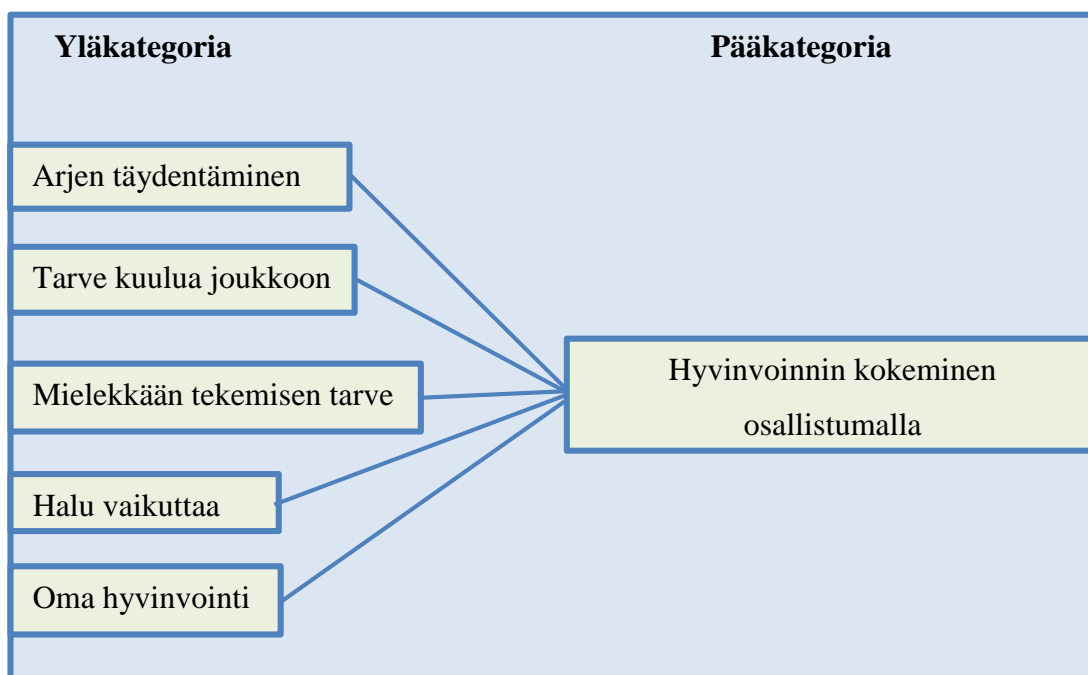
Kun alkuperäisilmaisut oli saatu aineistosta pelkistettyä omaksi joukokseen, niitä lähdettiin ryhmittelemään, toisin sanoen klusteroimaan. Klusteroinnissa kaikki aineistosta pelkistetyt ilmaisut ryhmitellään niiden samankaltaisuuksien perusteella. Samaa merkitsevät käsitteet yhdistetään ja jokainen ryhmä nimetään sopivalla käsitteellä niiden sisällön perusteella. (Tuomi & Sarajärvi, 110.) Tässä vaiheessa analyysia pelkistetyt ilmaisut yhdistettiin omiksi ryhmikseen, alakategorioiksi, jotka nimettiin sopivilla termeillä. Redustointia ja klusterointia on kuvattu liitteessä 1.

Ryhmittelyn ja luokittelun jälkeen aineisto tuli abstrahoida eli käsitteellistää. Tällöin aineistosta eritellään tutkimukselle olennainen tieto, jonka perusteella pystytään luomaan teoreettisia käsitteitä. Edellisen analyysivaiheen klusteroinnin katsotaan olevan yksi osa abstrahointia. (Tuomi & Sarajärvi, 2009, 111.) Tässä analyysissa saman sisältöisistä alakategorioista muodostettiin edelleen yläkategorioita, jotka nimettiin sisällön mukaan. Abstrahointia on havainnollistettu kuviossa 3.

Kuvio 3. Esimerkki sisällönanalyysin abstrahoinnista vapaaehtoistoiminnan määrittelyä selvittäessä.

Abstrahointi ja sitä seuraavat vaiheet saattavat tuottaa analyysin tekijälle haasteita, sillä tiedon kategorisointi ja tiedon yhtäläisyyksien nimeäminen voi olla abstrahoinnin loppua kohti hankalaa. Kankkusen & Vehviläinen-Julkusen (2013, 167) mukaan sisällönanalyysistä tekee haasteellista juuri menetelmän joustavuus sekä sen säännötömyys, jolloin tutkijan oma ajatustyö korostuu merkittävästi. Abstrahoinnin loppuvaihe esitetään kuviossa 4, josta voidaan myös havaita pääkategorian muodostamisen vaikeus.

Kuvio 4. Esimerkki sisällönanalyysin abstrahoinnin päättymisestä tutkittaessa ihmisten motivaatiota tehdä vapaaehtoistyötä.

6 TULOKSET

Sisällönanalyysin tuloksista saatiin muodostettua kaksi pääkategoriaa, jotka antavat vastauksen kirjallisuuskatsauksen tutkimuskysymyksiin. Tuloksista selviää vapaaehtoistoiminnan käsitteen määritelmä ja perimmäisin ajatus, joka motivoi ihmisiä tekemään vapaaehtoistyötä. Kirjallisuuskatsauksen tulokset on käyty seuraavassa läpi tutkimuskysymys kerrallaan.

6.1 Vapaaehtoistoiminnan määritelmä

Sisällönanalyysin tuloksista saatiin selville, että vapaaehtoistoiminta voidaan pääkategorian perusteella määritellä yksilön vapaaehtoiseksi hyvänteoksi. Analyysissa muodostettujen yläkategorioiden määrittämänä vapaaehtoistoimintaa voidaan puolestaan pitää hyvántahtoisuutena, yhteistyönä ja muiden kanssa vuorovaikuttamisena, yksilöllisenä toimintana sekä myös itsensä toteuttamisen vapautena. (Colliander, 2009; Haarni, 2009; Hartikainen, 2009; Rajaniemi, 2009; Salmi, 2014; Utriainen, 2011.)

Kankkusen & Vehviläinen-Julkusen (2013, 167) mukaan sisällönanalyysissa voidaan edetä myös epälineaarisesti. Tässä tapauksessa tuloksia tarkastellessa voidaan analyysivaiheissa palata taaksepäin ja löytää yksityiskohtaisempia, tosin runsaammin esiintyviä vastauksia tutkimuskysymykseen vapaaehtoistoiminnan määritelmästä. Abstrahointivaiheen alakategorioista vapaaehtoistoimintaa voidaan kuvata altruistisena käyttäytymisenä ja toisten ihmisten auttamisena. Toiminta määrittyy myös ihmisen oman elämäntilanteen mukaiseksi, se koetaan myös tulkinnanvaraiseksi ja vapaamuotoiseksi kokonaisuudeksi. Alakategorioista vapaaehtoisuutta kuvasivat myös termit inhimillisyys sekä ihmisen yhteisöllisyys. (Colliander, 2009; Haarni, 2009; Hartikainen, 2009; Rajaniemi, 2009; Salmi, 2009; Utriainen, 2011.)

Palattaessa tämän sisällönanalyysin prosessissa aina klusterointivaiheeseen saakka, voidaan pelkistetyistä ilmaisuista poimia konkreettisia esimerkkejä siitä mitä vapaaehtoistoiminta on. Salmen (2009) mukaan vapaaehtoistoiminta, artikkelin asiayhteydessä kolmas sektori, nähdään esimerkiksi syöpäyhdistysten sopeutumisvalmennuskursseina ja järjestöjen tuomana lisäpanoksena terveydenhoitojärjestelmään. Lisäksi Rajaniemi (2009, 9) näkee vapaaehtoistoiminnan perusteena työskentelyn palkatta talkooperiaatteella sekä usein jonkin tahon organisoimana. Klusteroinnissa monet pelkistetyt ilmaisut vapaaehtoistoiminnasta keskittyivät avustamiseen ja tukemiseen sosiaali- ja terveysalalla sekä fyysiseen vapaaehtoistyöhön.

6.2 Vapaaehtoistyötä tekevien motiivit

Opinnäytetyön kirjallisuuskatsauksen kannalta mielenkiintoisemmaksi tutkimuskysymykseksi osoittautui selvittää ihmisten motiiveja vapaaehtoistyön tekemiselle. Sisällönanalyysin valmistuttua saatiin myös tästä tutkimuskysymyksestä muodostettua pääkategoria, jonka mukaan perimmäiseksi motiiviksi osoittautui osallistumisesta koettu hyvinvointi. Yläkategorioista taas saatiin selville, että ihmisillä on tarve täydentää omaa arkeaan, he haluavat vaikuttaa asioihin sekä kuulua osaksi joukkoa. Myös mielekkään tekemisen tarve oli ihmisille syy olla osana vapaaehtoistoimintaa. Yhtenä yläkategoriana oli oma hyvinvointi, josta ihmiset haluavat huolehtia keräämällä voimia ja kokemuksia vapaaehtoistyöstä. (Colliander, 2009; Haarni, 2009; Hartikainen, 2009; Rajaniemi, 2009; Utriainen, 2011.)

Siirryttäessä sisällönanalyysissa abstrahoinnin alakategorioihin, havaitaan lukuisia eri syitä tehdä vapaaehtoistyötä. Täyteläisemmän elämän tavoittelu, arjen rytmittäminen sekä elämäntytyväisyyden lisääntyminen toimivat analysoiduissa tutkimuksissa syinä vapaaehtoisuudelle. Harjun (2005, 68) mukaan ihminen on osoittautunut sosiaalisesti olennoksi, kaivaten yhteenkuuluvuutta ja osallisuutta elämässään, jotta se koettaisiin merkitykselliseksi. Tätä väitettä tukevat analyysin alakategorioista löydettyistä yksilön motiiveista muun muassa halu toimia ryhmässä, välttää yksinäisyyttä ja tarve parantaa ihmistuntemusta erilaisiin yksilöihin ja persooniin. (Colliander, 2009; Haarni, 2009; Hartikainen, 2009; Rajaniemi, 2009; Utriainen, 2011.)

Tutkimustulosten perusteella ihmisiä näyttäisi motivoivan vapaaehtoistyöhön myös halu oppia uusia asioita ja ylläpitää erilaisia taitoja. Lisäksi ihmiset haluavat ylläpitää fyysistä hyvinvointiaan. Heitä motivoi vapaaehtoisuuteen aito altruistinen halu auttaa toisia. Haarnin (2009, 86) mukaan ihmiset tekevät vapaaehtoistyötä, koska he ajattelevat olevansa tarpeellisia ja hyödyllisiä muille. Tämä ajattelutapa taas johtaa yksilön oman psyykkisen hyvinvoinnin paranemiseen, joka lisää hyvän olon tunnetta, mikä taas motivoi jatkamaan toimintaa edelleen. Henkilöt, jotka tekevät vapaaehtoistyötä ylläpitääkseen psyykkistä hyvinvointiaan saavat osana ryhmää henkistä tukea vertaisiltaan ja miellyttäviä kokemuksia, jotka pitävät heidät sisällönanalyysin abstrahoinnin mukaan vapaaehtoisina jatkossakin. (Colliander, 2009; Haarni, 2009; Hartikainen, 2009; Rajaniemi, 2009; Salmi, 2009; Utriainen, 2011.)

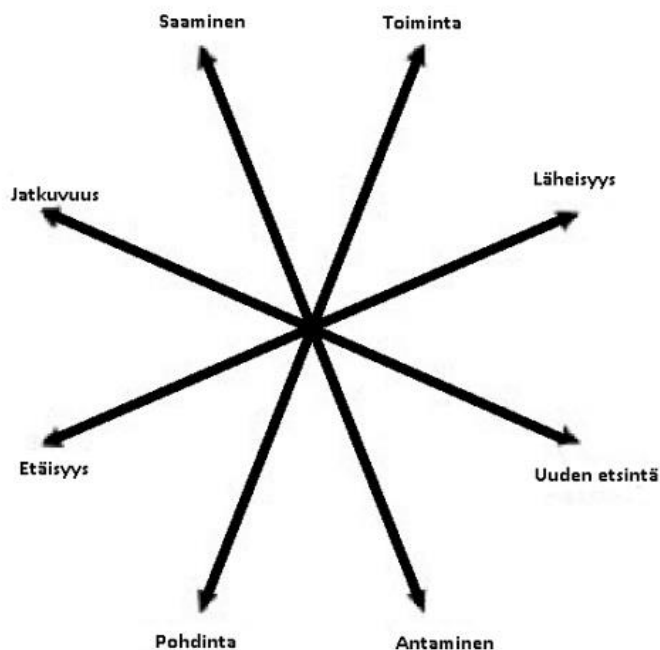
6.3 Vapaaehtoisten motivaation havainnollistaminen

Vapaaehtoisten motivaatio voidaan esittää Yeungin (2004, 32) laatiman mallin mukaan kahdeksantahokkaana, jonka muodostaa neljä toisensa leikkaavaa akselia (Kuvio 5). Tahokkaassa on neljä akselia, joiden päissä ovat seuraavat toistensa ääripäät:

- Etäisyys ja läheisyys
- Jatkuvuus ja uuden etsintä
- Saaminen ja antaminen
- Toiminta ja pohdinta

Erillisten yksilöiden omat motiivit pystytään sijoittamaan näille akseleille niin, että niiden muodostama alue sekä sijainti kertovat, miten eri motiivit painottuvat kohdehenkilön päätöksessä olla osana vapaaehtoistyötä. Tämän sisällönanalyysin klusteroinnin ja abstrahoinnin tuloksista saatiin kuvion akseleille sopivia motiiveja. Etäisyys ja läheisyys -akselille sijoitettavia motiiveja ovat muun muassa ”yksinäisyyden välttäminen” ja ”tunne kuulua joukkoon”. Edellä mainituista molemmat kuuluvat läheisyyden päähän akselia. Etäisyydelle ei tässä sisällönanalyysissä löydetty sopivia motiiveja. Jatkuvuus ja uuden etsintä -akselille taas asettuivat esimerkiksi ”iloiset kokemukset vapaaehtoisuudesta” (jatkuvuus) sekä ”uusien asioiden oppiminen” (uuden etsintä). (Yeung, 2004, 34–36.)

Motivaatitimentin saaminen ja antaminen -akselille yhdistettiin sisällönanalyysistä seuraavia motiiveja: ”Tyytyväisyyden tunne annetusta palvelusta” (saaminen), ”pyrkimys auttaa muita ja tuottaa muille hyvää mieltä” (antaminen) ja lisäksi ”vastavuoroisuus”, joka asettuu akselin keskikohtaan. Lopuksi toiminta ja pohdinta -akselille löydettiin motiiveja, kuten ”mielekkään tekemisen tarve” (toiminta) ja ”mahdollisuus kehittää itseään ja kasvaa ihmisenä” (pohdinta). (Yeung, 2004, 33–37.) Kaikista kahdeksantahokkaaseen sopivista vapaaehtoisten motiiveista eniten voitiin sijoittaa saamiseen ja antamiseen sekä toimintaan ja pohdintaan.

Kuvio 5. Vapaaehtoisuuden motivaatiotimantti (Yeung 2004, 32)

7 EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Tutkimuksen luotettavuuden ja tutkimusetiikan noudattamisen takia on todettava, että kirjallisuuskatsaus ja sen sisällönanalyysi on suoritettu aluksi koskien vapaaehtoiseen vanhustyöhön liittyvää kohdeaineistoa. Tätä aineistoa päädyttiin käyttämään lopullisessa työssä näkökulman vaihdosta huolimatta tutkimustulosten osoittautuessa loogisiksi ja luotettaviksi muiden tutkimuksien tuloksiin verrattuna. (Esimerkiksi Yeung, 2004 & Hynynen, 2015).

Lähtökohtaisesti luotettava sekä eettisesti hyväksyttävä tutkimus tulee tehdä Tutkimuseettisen neuvottelukunnan määrittelemien hyvän tieteellisen käytännön ohjeiden mukaisesti. Hyvä tieteellinen käytäntö edellyttää huolellisuutta, tarkkuutta ja eritoten rehellisyyttä tutkimusprosessin aikana. (Tutkimuseettisen neuvottelukunnan www-sivut 2012.) Tämän opinnäytetyön tutkimustyössä ja kirjallisessa tuottamisessa on toimittu näitä ohjeita noudattaen. Lisäksi opinnäytetyö on työstetty opiskelijan suu-
rella mielenkiinnolla vapaaehtoistyöhön keskittyviä kohdetutkimuksia kohtaan otta-
malla myös huomioon tarpeen tuottaa uutta jäsennettyä tietoa tutkittavasta aiheesta.

Opinnäytetyön tutkimussuunnitelman valmistuttua laadittiin SAMKin kanssa opinnäytetyön tekemisestä kirjallinen yhteistyösopimus.

Kirjallisuuskatsauksissa voi piillä ongelmia niiden luotettavuudessa. Kuvailevassa kirjallisuuskatsauksessa tutkija kokoaa olemassa olevaa tutkimustietoa valitsemaltaan aihealueelta, mikä antaa kokonaisvaltaisen käsityksen aiheesta, mutta on aina tutkijan oman näkökulman mukainen. Tutkimuksen aineiston hakua, valintaa sekä käsittelyä saatetaan kuvata joskus epämääräisesti eikä katsausta lukevalla henkilöllä ole täten mahdollisuutta arvioida näitä seikkoja. (Johansson, 2007, 4.) Kirjallisuuskatsausta voidaan pitää luotettavana, jos toinen tutkija voi toistaa sen. Tutkimuksen luotettavuutta on mahdollista parantaa antamalla lukijalle tarkka kuvaus siitä miten tutkimus on suoritettu, ja mitä menetelmiä tai metodeja siinä on käytetty tulosten saamiseksi. (Hirsjärvi ym. 2010, 231–233.)

Opinnäytetyössä on huomioitu prosessin eri vaiheiden dokumentointi lukijaa varten, mikä lisää tutkimuksen luotettavuutta. Alkuperäistutkimukset on esitetty taulukossa, josta selviää valittujen lähteiden tarkoitus ja tyyppi sekä keskeiset tutkimustulokset. Opinnäytetyön luotettavuutta lisää myös aineistohaun havainnollistaminen erillisellä kuviolla. Tämän ja raportoidun teorian avulla muut pystyvät suorittamaan tiedonhaun uudestaan päästäkseen samoihin tuloksiin.

On tavallista, että kirjallisuuskatsausta lähtee työstämään kaksi eri henkilöä tai enemmän tutkimusaineiston koosta ja työn rajauksen laajuudesta riippuen. Tätä tutkimusta on työstänyt vain yksi tutkija, mikä vähentää tutkimuksen luotettavuutta. Tällöin sisällönanalyysin sekä muun prosessin aikana tutkimuksesta on muovautunut oman tekijänsä näköinen. Sisällönanalyysin tulokset on kuvattu opinnäytetyössä vilpittömästi ja jokainen vaihe on kuvattu huolella. Analyysin tuloksista sekä niihin ajaneista asiakokonaisuuksista voidaan perustella tutkimuksen olleen haasteellisuuksissaan hedelmällinen, sillä Kankkusen & Vehviläinen-Julkusen (2013, 167) mukaan sisällönanalyysia voidaan pitää usein keskeneräisenä, jos analyysin tulokset vaikuttavat yksinkertaisilta.

8 POHDINTA

Kirjallisuuskatsaus on mielestäni tutkimusmenetelmänä haastava ja laaja teoreettinen kokoomatyö. Vaikka kuvaileva kirjallisuuskatsaus on muiden katsaustyyppien rinnalla vapaamuotoisempi, tarvitsee se silti huolellista suunnittelua ja aiheeseen paneutumista, jotta voidaan edetä tutkimusprosessissa vaiheittain. Kirjallisuuskatsausta ei tule myöskään tutkimustyyppinä väheksyä, vaikka se onkin tutkitun tiedon tutkimista eli sekundääristä tutkimusta. Se on tutkimuksena tarpeellinen, tosin haastava toteuttaa kokonaisuutena.

8.1 Johtopäätökset

Tässä kirjallisuuskatsauksessa käytetyistä tutkimuksista ja artikkeleista voidaan kiteyttää vapaaehtoistoiminnan tarkoittavan yksilön vapaaehtoista hyväntekoa, joka kumpuaa tämän yksilöllisyydestä ja yhteistyöstä sekä vuorovaikuttamisesta muiden kanssa. Merkittävimpiä vapaaehtoistoimintaa kuvaavia asiakokonaisuuksia olivat myös hyväntahtoisuus ja vapaus. Tutkimuksista analysoituna ihmisten tärkeimpänä motiivina tehdä vapaaehtoistyötä nähtiin heidän osallistumisestaan kokema hyvinvointi. Tätä hyvinvointia voitiin eritellä sisällönanalyysin yläkategorioilla, joiden mukaan ihmiset halusivat täydentää arkeaan ja rikastaa sitä mielekkäällä tekemisellä. Tutkimusten kohdehenkilöillä oli myös tarve kuulua osaksi joukkoa ja he halusivat vaikuttaa asioihin ollessaan osa ryhmää. Lisäksi tärkeä vapaaehtoistyöhön motivoiva tekijä oli yksilön halu ylläpitää omaa hyvinvointiaan niin psyykkisesti, fyysisesti kuin sosiaalisestikin.

Tämän kirjallisuuskatsauksen aineisto koostui enimmäkseen laajoista teoriakokonaisuuksista, joiden analysoiminen vaati merkittävästi aikaa yhdeltä tekijältä. Esimerkiksi ensimmäisen tutkimuskysymyksen perusteella kaikesta teoriasta kirjattiin alku-peräisilmaisuja riviväliä 1,5 käyttäen 13 sivun verran. Lisäksi sisällönanalyysin loppua kohden myös informaation jäsentäminen ja luokittelu kategorioihin vaati paljon ponnisteluja. Erityisesti pääkategorian muodostaminen toisesta tutkimuskysymyksestä osoittautui hyvin vaikeaksi, mutta lopulta tulos saatiin muodostettua, kun kerrattiin eri kategorioiden sisältämiä kokonaisuuksia ja avattiin niiden merkityksiä.

Opinnäytetyö olisi voitu toteuttaa tehokkaammin parityöskentelynä, jolloin yksilön työmäärä olisi vähentynyt, ja analyysi nopeutunut toisen henkilön näkemysten ja ehdotusten avulla. Olen omasta mielestäni kuitenkin suoriutunut kirjallisuuskatsauksen tekemisestä hyvin, vaikka katsauksesta kehkeytyi laaja. Tämä opinnäytetyö antoi paljon opittavaa ja kiinnostavia faktoja vapaaehtoistyöstä ja toimi innoittajana toimia joskus mahdollisesti itse vapaaehtoisen roolissa. Opinnäytetyön tekijän silloiseen opetussuunnitelmaan ei ole vielä kuulunut vapaaehtoistyön jaksoa.

8.2 Jatkotutkimushaasteet

Vapaaehtoistyön merkitys sekä näkyvyys ovat kasvaneet Suomessa koko ajan ja etenkin hoitotyön piirissä vapaaehtoistyön osuus korostuu entisestään. Tärkeimpänä hoitotyön julkisen, yksityisen ja vapaaehtoisen sektorin yhteistyön lisäävänä tekijänä on kotimaan väestörakenteen ikääntyminen, huoltosuhteen muuttuminen ja tästä johutuva tavoite hoitopalveluiden turvaamisesta jokaiselle kansalaiselle. Hoitotyön ammattilaisten tulee ymmärtää vapaaehtoistyön tärkeys ja antaa sille sijaa oman työnsä ohella. SAMKin opetustarjontaan lisätty vapaaehtoistyötä valottava opintojakso on oivallinen tapa tuoda vapaaehtoisuus lähelle hoitotyön opiskelijoiden sydäntä. Jatkotutkimushaasteena SAMK voisi teettää esimerkiksi kvalitatiivisen tutkimuksen sairaanhoitajaopiskelijoiden ajatuksista sekä kokemuksista hoitotyön opetussuunnitelman vapaaehtoistyön opintojaksosta. Näin oppilaitoksella olisi mahdollisuus kehittää vapaaehtoistoiminnan osuutta hoitotyön koulutuksessa tavallisten opintojaksopalautteiden lisäksi.

LÄHTEET

Ahl, H. 2007. The Construction of adult learner in motivation theory. Teoksessa Rinne, R., Heikkinen, A. & Salo, P. (toim.) Adult education – Liberty, fraternity, equality? Nordic views on lifelong learning. Finnish Educational Research Association. Research in Educational Sciences 28.

American Psychological Association www-sivut 2015. Altruism. Viitattu 5.5.2015. <http://www.apa.org/>

Colliander J. 2009. Suomalaisten saattohoitokotien vapaaehtoistyöntekijät ja heidän työhyvinvointinsa. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 11.5.2015. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-200906241748>

Coughlan, M., Cronin, P., & Ryan, F. 2013. Doing a Literature Review in Nursing, Health and Social Care. London, Thousand Oaks (Cal.), New Delhi, Singapore: Sage. Viitattu 10.5.2015. <http://books.google.fi>

European Commission. 2011. Communication on EU Policies and Volunteering: Recognising and Promoting Crossborder Voluntary Activities in the EU. Viitattu 27.9.2015. <http://www.europa.eu>

Flescher, A., Worthen, D. Altruistic species. Scientific, philosophical, and religious perspectives of human benevolence. Philadelphia: Templeton Foundation Press, 2007.

Haarni, I. 2009. ”Pitää lähteä liikkeelle” – aktiivisten eläkeikäisten selityksiä kansalais ja vapaaehtoistoimintaan osallistumiselle. Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti 2009: 46 81-94.

Harju, A. 2004. Vapaaehtoistoiminnan merkitys kasvaa. Kansalaisfoorumi.net. Viitattu 31.10.2015. <http://www.kansalaisyhteiskunta.fi>

Harju, A. 2005. Kansalaisyhteiskunta vapaaehtoistoiminnan innoittajana. Teoksessa Nylund, M. & Yeung, A-B. (toim.) Vapaaehtoistointa. Anti, arvo ja osallisuus. Tampere: Vastapaino, 58-83.

Harju, A. 2007. Kansalaistoimintaan kätkeyty aarre. Espoo: Casper.

Hart, C. (2006). Doing a literature review. Releasing the social science research imagination. Thousand Oaks, California: Sage.

Hartikainen, A. 2009. Vapaaehtoiset vuodeosastolla: Etnografinen tutkimus vanhus-ten ja vapaaehtoisten kohtamisesta. Väitöskirja. Helsingin yliopisto. Viitattu 9.10.2015. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-806-133-8>

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2010. Tutki ja kirjoita. Hämeenlinna: Tammi.

Hynynen, E-T. 2015. Pyyteetöntä auttamista, henkilökohtaista hyötyä ja persoonatonta ystävyttä – Vapaaehtoistyön motiivit kolmannen sektorin auttamistyössä. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto.

Hyytinen, A. 2009. Onko altruismi paternalistista? Akateeminen talousblogi. 23.7.2009 Viitattu 28.10.2015. <http://blog.hse-econ.fi/?tag=altruismi>

Johansson, K. 2007. Kirjallisuuskatsaukset – Huomio systemaattiseen kirjallisuuskatsaukseen. Teoksessa Johansson, K., Axelin, A., Stolt, M. & Ääri, R-L. (toim.) Systemaattinen kirjallisuuskatsaus ja sen tekeminen. Hoitotieteen laitoksen julkaisu-ja, tutkimuksia ja raportteja. Turun yliopisto. Sarja A51/2007. 2-9.

Kangasniemi, M., Utriainen, K., Ahonen, S-M., Pietilä, A-M., Jääskeläinen, P. & Liikanen, E. 2013. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus: eteneminen tutkimuskysymyksestä jäsennettyyn tietoon. Hoitotiede 25 (4), 291-301.

Kankkunen, P. & Vehviläinen-Julkunen, K. 2013. Tutkimus hoitotieteessä. Helsinki: Sanoma pro.

Koivisto, N. ym. 2010. Kolmannella lähteellä. Hyvinvointipalveluja kulttuurin, liikunnan ja nuorisotyön aloilta. Kolmas lähde –koordinaatiohanke 2010. Kolmannen lähteen www-sivut. Viitattu 1.11.2015. <http://www.kolmaslahde.fi>

Konttinen, E. 2015. Kolmas sektori. Jyväskylän Ylipiston kansalaisyhteiskunnan tutkimusportaalin www-sivut. Viitattu 1.11.2015. <https://www.jyu.fi>

Laimio, A., Välimäki, S. 2011. Vapaaehtoistoiminta kehittyy. Jyväskylä: Keski-Suomen Sosiaaliturvayhdistyksen www-sivut. Viitattu 2.11.2015. <http://www.jyvaskyla.fi>

Lehtinen, E., Kuusinen, J., & Vauras, M. 2007. Kasvatuspsykologia. 2. Painos. Porvoo: WSOY.

Leino-Kilpi, H. 2007. Kirjallisuuskatsaus - tärkeää tiedon siirtoa. Teoksessa Johansson, K., Axelin, A., Stolt, M. & Ääri, R-L. (toim.) Systemaattinen kirjallisuuskatsaus ja sen tekeminen. Hoitotieteen laitoksen julkaisuja, tutkimuksia ja raportteja. Turun yliopisto. Sarja A51/2007. 2-9.

Matthies, A.-L. 2006. Nordic Civic Society Organisations and the Future of Welfare Services. A Model for Europe. Välfärdsforskningsprogrammet. Copenhagen: Nordic Council of Ministers, TemaNord.

Medical Subject Headings. 2010. Volunteers. U.S. National Library of Medicine www-sivut. Viitattu 24.10.2015. <http://www.nlm.nih.gov>

Mykkänen-Hänninen, R. 2007. Puhumalla Paras www-sivut. Viitattu 1.11.2015. <http://www.puhumallaparas.fi>

Myllymaa, T. 2015. Opiskelijat järjestöjä auttamaan ja oppimaan. Vapaaehtoistyö sairaanhoitajien opetussuunnitelmassa. Luento Kansalaisyhteiskunnan tutkimuksen seuran tapahtumapäivässä opiskelijavapaaehtoistyö-ryhmässä 13.2.2015. Helsinki.

Pessi, A-B. & Saari, J. 2011. Hyvien ihmisten maa. Auttaminen kilpailukyky-yhteiskunnassa. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja, A Tutkimuksia 31.

Pessi, A-B. & Saari J. 2008. Hyvä tahto. Auttamisen asenteet ja rakenteet Suomessa. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto.

Post, S-G. 2005. Altruism, happiness, and health: it's good to be good. *Int J Behav Med*, 2005;12(2):66-77.

Rajaniemi, J. 2009. Mielekkäästi vapaaehtoistoiminnassa. Tuloksia kyselystä järjestöjen ikääntyneille jäsenille. Raportteja 2/2009. Helsinki: Ikäinstituutti.

Salmi, T. 2014. Kolmannen sektorin toiminta-alue laajenee. *Potilaan Lääkärilehti* 35/2014.

Salminen, A. 2011. Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyypeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Vaasan yliopisto.

Satakunnan ammattikorkeakoulun SoleOPSin www-sivut. 2015. Viitattu 21.12.2015. <https://samk.solenovo.fi/opsnet/disp/fi/welcome/nop>

Saukkonen, P. 2013. Kolmas sektori – vanha ja uusi. *Kansalaisyhteiskunta* 1/2013, 6–31. Viitattu 31.10.2015. <http://www.cupore.fi>

Scott, N. & Seglow, J. 2007. Altruism. Berkshire: Open University Press, McGraw – Hill Education.

Tala, K. 2005. Altruismia vai sisällön etsimistä elämään? - haastattelututkimus vapaaehtoistyön merkityksestä vapaaehtoistyöntekijöille. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto.

Tuomainen, J. 2011. Kuka lähtee mukaan? - kyselytutkimus Psoriasisliiton vapaaehtoistoiminnan vetovoimaisuudesta. Pro gradu -tutkielma. Itä-Suomen yliopisto.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 5 painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta www-sivut. Hyvä tieteellinen käytäntö. Viitattu 30.1.2016. <http://www.tenk.fi/htk-ohje/hyva-tieteellinen-kaytanta>

Utriainen, J. 2011. Vapaaehtoisuus vanhustenhuollon voimavarana. Helsinki: Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto. Kehittyvät vanhuspalvelut -julkaisuja 1239-5463; 1/2011.

Valliluoto, S. 2014. Vapaaehtoistoiminnan mahdollisuuksista ja esteistä. Kilpailu- ja kuluttajaviraston selvityksiä 4/2014. Helsinki: Kilpailu- ja kuluttajavirasto.

Viitala, R. 2007. Henkilöstöjohtaminen. Helsinki: Edita publishing Oy.

Yeung, A-B. 2004. The Octagon Model of Volunteer Motivation: Results of a Phenomenological Analysis. *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 15 (1), 21–46.

TAULUKKO 1. Esimerkki sisällönanalyysin redusoinnista. Mitä vapaaehtoistoiminta on?

Alkuperäisilmaisu	Pelkistetty ilmaisu
<ul style="list-style-type: none"> • ”Kyselytutkimuksissa vapaaehtoistyö jaetaan usein viralliseen ja epäviralliseen vapaaehtoistyöhön...” • ”Tällöin virallinen vapaaehtoistyö viittaa erilaisten organisaatioiden kautta tapahtuvaan, yhteistä hyvää edistävään auttamiseen...” • ”...epävirallinen vapaaehtoistyö viittaa ystävien, naapureiden tai sukulaisten auttamiseen.” • ”...sillä tarkoitetaan eri organisaatioiden välittämän vapaaehtoisavun lisäksi kaikkea sellaista yleishyödyllistä, palkatonta ja vapaaehtoista toimintaa, jota kansalaiset tekevät erityisesti järjestöissä ja yhdistyksissä mutta myös muissa organisaatioissa.” • ”Usein vapaaehtoistoiminta ymmärretään apua tarvitsevien auttamisena...” • ”... vapaaehtoistoiminnan muotoja olivat mm. talkoot, tapahtumien järjestämiset (myyjäiset), vapaaehtoisesiintymiset, varainhankinta ja keräykset, ryhmien ohjaus ja erilainen opastus-/opetustyö.” • ”... tuli esille, että varsinkin yhdistystoiminnan, vapaaehtoistoiminnan ja harrastustoiminnan väliset rajat ovat usein epäselviä ja varsin tulkinnanvaraisia” • ”...vapaaehtoistoiminta näyttäytyy yhteiskunnallisena voimavarana...” 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Voi olla virallista ja epävirallista ➤ Virallista organisaatioiden kautta ➤ Yhteistä hyvää edistävää toimintaa ➤ Epävirallista autettaessa ystäviä, naapureita tai sukulaisia ➤ Organisaatioiden välittämää vapaaehtoisapua ➤ Yleishyödyllistä työtä ➤ vapaaehtoista toimintaa ➤ Erityisesti järjestöissä ja yhdistyksissä tapahtuvaa toimintaa ➤ Myös muissa organisaatioissa tehtävää työtä ➤ Avunantoa sitä tarvitseville ➤ Talkootoimintaa ➤ Tapahtumien järjestämistä ➤ Vapaaehtoisesiintymisiä ➤ Ryhmien ohjausta ➤ Opastus- ja opetustyötä ➤ Epäselvästi rajattua toimintaa ➤ Tulkinnanvaraista ➤ Yhteiskunnallinen voimavara

TAULUKKO 2. Esimerkki sisällönanalyysin klusteroinnista. Mitä vapaaehtoistointa on?

Pelkistetty ilmaisu	Alakategoria
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Palkatonta ➤ Yleishyödyllistä työtä ➤ Voiton tavoittelemattomuutta ➤ Palvelujen antamista tyytyväisyyden tunteen palkalla 	❖ Altruismia
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ahdingon lieventämistä ➤ Avunantoa sitä tarvitseville ➤ Elinolojen helpottamista ➤ Vuorovaikutteista auttamista ja tukemista ➤ Osana inhimillistä käyttäytymistä ja toisesta huolehtimista ➤ Yksilön tunteiden kannalta avointa 	❖ Inhimillisyyttä
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Yhteistä hyvää edistävää toimintaa ➤ Ihmisten lähestymistä ja yrittämistä ilahduttaa ➤ Yhteiseen iloon perustuvaa toimintaa ➤ Lisähelpotusta pitkäaikaissairaiden potilaiden elämään ➤ Suvaitsevaisuutta 	❖ Hyväntahtoisuutta
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Luottamuksellista ➤ Luottamuksellisuutta ➤ Vaitiolovelvollista ➤ Luotettavuutta 	❖ Luottamuksellisuutta
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Kuljetus- ja saattoapua ➤ Avustamista tilaisuuksissa ➤ Asiointiapua ➤ Ulkoilutusapua ➤ Naapuriapua ➤ Keittiötehtäviä ➤ Ulkoilussa avustamista ➤ Saattamista ➤ Asioilla kulkemista ➤ Puutarhan hoitoa 	❖ Auttamista